

Г. В. Анісімова,
к. ю. н., доцент кафедри екологічного права
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
зам. директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасному світі все частіше на перший план виходять питання екологічної безпеки, оцінки і зменшення негативного впливу на довкілля. Їх обговорюють науковці, державні діячі, громадськість. Більш того, вони стають пріоритетним вектором державної інноваційної політики в контексті забезпечення економічної, екологічної, продовольчої, аграрної безпеки як складових національної безпеки, відтворення й охорони, збереження довкілля, а також покращення стану навколишнього природного середовища. Виходячи з цього, нині особлива увага приділяється розвитку національного екологічного підприємництва.

За визначенням Європейської комісії ЄС екологічне підприємство – це виробництво товарів і надання послуг по вимірюванню, попередженню, обмеженню або усуненню екологічної шкоди, ліквідації відходів і зниженню рівня шуму, а також екологічно чисті технології, застосування яких мінімізує використання сировини й забруднення довкілля [1, с. 38].

Звісно, обравши європейський вектор розвитку, Україна узгоджує свої дії із світовою спільнотою і вживає необхідних правових заходів. Так, було прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. № 2059-VIII [2] (введений в дію 18.12.2017 р.), яким на законодавчому рівні закладено основи формування нового міжгалузевого правового інституту «оцінки впливу на довкілля», що має сприяти запобіганню негативному впливу і заподіяння шкоди довкіллю в процесі провадження господарської діяльності, прийнят-

ттю рішень з урахуванням публічних і приватних інтересів, а також змінено інституційно-функціональний правовий механізм використання природно-ресурсного потенціалу України, що, зрозуміло, позначиться на лісогосподарській, сільськогосподарській, рибогосподарській та інших видах господарської діяльності. Відзначимо, що ухвалення цього Закону пов'язано з внесенням відповідних змін до понад 40 нормативно-правових актів. Примітно, що екологічною спільнотою й бізнесом він сприймається як прогресивний та основа для подальшої оптимізації господарської діяльності.

Однак маємо додати, що українські законодавці у порівнянні з вимогами європейського законодавства закріпили більш суворі критерії оцінки впливу на довкілля (ст. 3 Закону).

Безумовно, на практиці виникають й певний час ще будуть виникати питання щодо наукового тлумачення й реалізації приписів зазначеного нормативно-правового акта. Наприклад, у державних підприємств у сфері ведення лісового господарства викликає певні складнощі застосування норм пп. 21 п. 2 ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Зокрема, як показує проведений семантико-правовий аналіз положення означеного підпункту «усі суцільні та поступові рубки головного користування та суцільні санітарні рубки на площі понад 1 гектар», існують підстави стверджувати, що словосполучення «на площі понад 1 гектар» стосується всіх рубок (у тому числі усіх суцільних і поступових рубок головного користування й суцільних санітарних рубок). Вважаємо, що на користь цього свідчить те, що законодавець послуговується сполучником «та», яким, як правило, поєднуються рівнозначні слова та словосполучення.

Відповідно до ст. 2 Лісового кодексу України (далі – ЛК України) об'єктом лісових відносин є лісовий фонд України та окремі лісові ділянки, тобто об'єктами правового регулювання виступають лише лісовий фонд й окремі лісові ділянки, у тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара. Поняття «лісова ділянка» трактується в ЛК України та інших нормативно-правових актах як первинний територіальний об'єкт для ведення лісового господарства, відносини щодо використання, відтворення,

охорони якого регулюються виключно ЛК України і не пов'язані з вилученням її в землекористувача або власника землі. Так, у ч. 4 ст. 1 ЛК України закріплено, що лісова ділянка – ділянка лісового фонду України з визначеними межами, виділена відповідно до Лісового кодексу України для ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів без вилучення її у землекористувача або власника землі.

Незважаючи на те, що лісові ділянки згадуються в матеріалах лісовпорядкування, встановлення спеціальних межових знаків на межах лісових ділянок законодавством не передбачено. Під час поділу лісів на відповідні категорії встановлюються межі лісових ділянок кожної категорії. Віднесення лісової ділянки до конкретної системи, виду і способу рубки, визначення організаційно-технічних елементів відповідно до Правил рубок головного користування здійснюється під час проведення лісовпорядкування з урахуванням місцевих умов (п. 2.9 наказу Державного комітету лісового господарства «Про затвердження Правил рубок головного користування» від 23.12.2009 р. № 364). Додамо, що межа лісової ділянки – це умовна замкнена ламана лінія на поверхні землі, що розмежовує лісові ділянки. Вона для лісових ділянок, призначених для віднесення до однієї з категорій, проводиться по природних межах, квартальних просіках, лініях зв'язку й електромереж та інших чітко визначених на місцевості розмежувальних лініях (ст. 40 ЛК України). Крім того, у законодавстві зафіксовано, що й інші чітко визначені на місцевості розмежувальні лінії можуть бути межами лісових ділянок, віднесених до однієї з категорій, а саме: залізниці й автомобільні дороги, канали, газо- та нафтопроводи, візири, протипожежні розриви і вододільні лінії (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» від 16.05.2007 р. № 733). Відповідно до п. 36 Постанови Кабінету Міністрів України «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів» від 23.05.2007 р. № 761 виділення лісових ділянок для заготівлі деревини під час проведення рубок головного користування здійснюють підрозділи з відведення і таксації лісосік, склад яких

затверджують власники лісів або постійні лісокористувачі за погодженням з органами Держлісагентства.

Суцільні й поступові рубки віднесені до рубок головного користування, правовий режим яких визначається ЛК України, Постановою Кабінету Міністрів України «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів» від 23.05.2007 р. № 761 тощо. Вимоги до проведення санітарних рубок встановлюються ЛК України, постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів» від 12.05.2007 р. № 724, «Про затвердження Санітарних правил в лісах України» від 27.07. 1995 р. № 555 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 756) та іншими нормативно-правовими актами.

Водночас виникають й інші питання щодо сфери застосування згаданого Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» стосовно права надрокористування (промислового видобування корисних копалин), особливо видобування нафти й газу, поводження з відходами, забору підземних вод або штучного поповнення підземних вод із щорічним забором води або щорічним об'ємом води, що поповнюється, 10 мільйонів кубічних метрів або більше; будівництва повітряних ліній електропередачі напругою 220 кіловольт або більше і довжиною понад 15 кілометрів тощо.

Спираючись на сказане, вбачається за доцільне підтримати пропозиції щодо прийняття Закону України «Про екологічне підприємництво», який має містити визначення «екологічного підприємництва» та пов'язаних із ним понять, закріплювати його систему, складові, а також привести у відповідність до європейських стандартів та вимог інші національні нормативно-правові акти.

Підсумовуючи, маємо констатувати, що сучасне законодавство потребує суттєвого удосконалення задля створення дієвого механізму юридичних гарантій забезпечення європейського підходу до оцінки впливу на довкілля. Основна мета – екологізація господарської діяльності, запобігання негативному впливу виробничої діяльності на довкілля, дотримання публічних і приватних екологічних інтересів. При цьому варто пам'ятати, що теоретико-методологічні

аспекти оцінки впливу на довкілля тісно пов'язані з розвитком еколого-правової доктрини, формуванням екологізованих засад підприємницької діяльності.

Література

1. Купалова Г. І. Екологічне підприємництво як невід'ємна складова сталого розвитку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2011. №. 26. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKNU_vsn_2011_26_10.pdf.
2. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2059-19>.

Л. М. Баранова,

*провідний науковий співробітник сектору муніципального права та місцевого самоврядування НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України,
к. ю. н., доцент кафедри цивільного права № 1,
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

«ПОСЛУГИ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ЗАГАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНТЕРЕС»

В умовах євроінтеграції система державної підтримки та, зокрема, державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні знає суттєвих змін. З моменту підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами до національного законодавства імплементовано нові підходи та інструменти регулювання відносин між державою та суб'єктами господарювання.

Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 1 липня 2014 року № 1555-VI (далі – Закон № 1555-